

[שם] אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות ואלו הן. יורדי הים והולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מנלן, דכתיב (תהלים קז) "יורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשי ה' וגו' ויאמר ויעמד רוח סערה וגו' יעלו שמים ירדו תהומות וגו' יחוגו וינועו וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם וגו' וישמחו כי ישתוקו וגו' יודו לה' חסדו וגו'". הולכי מדברות מנלן, דכתיב (שם) "תעז במדבר וגו' רעבים גם צמאים וגו' ויצעקו אל ה' וגו' וידריכם בדרך ישרה וגו' יודו לה' חסדו וגו'". מי שהיה חולה ונתרפא מנלן, דכתיב (שם) "אוילים מדרך טשעם וגו' כל אוכל תתעב נפשם וגו' ויצעקו אל ה' וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' יודו לה' חסדו וגו'". ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא מנלן, דכתיב (שם) "ושבו חשך וצלמות וגו' כי המרו אמרו אל וגו' וכנע בעמל לבם וגו' ויצעקו אל ה' וגו' יוציאם מחשך וצלמות וגו' יודו לה' חסדו וגו'". מאי מברך, אמר רב יהודה "ברוך גומל (לחייבים טובות

מקדם ברוח האדם ותכונתו, מד' אשר עשה לנו את הנפש הזאת, שתוציא פעולותיה בעתן בזמן ומקומן ע"פ התנאים המתילדים מהחוקים הכוללים. האיש הזה ישוב לכלל דעת מיושבת, כשיטעם טעם מרירות העדר המדיניות כמה קשה הוא לאדם, אז לא יתקצף על איזה חוקים מדיניים שחשכם למותר בדמיונו, רק יכיר טובתם ויודה לד' חסדו³ על הסבות המזדמנות מיד החכמה העליונה לכוון את יסודי החברה האנושית בצדק ובמשפט. הג' ההתאוננות הגופנית. חוץ להתאוננות המצב הטבעי בכללו, כמה שהוא חוץ לגופו של אדם, ימצאו ג"כ מתאוננים שחושבים שמעטה היא להם טובת גופם, וטבעיו הקיימים, חזקתו ויכולתו, קצרים הם נגד מאוייהם, "כטן רשעים תחסר"⁴. אמנם כשיבא איש כזה לידי חולי ומדוה, אז יכיר טובת הבריאות ועד כמה ראוי להיות ממנה מלא רצון ולהודות לד' חסדו, מבלי לבקש גדולות חוץ לתכונה הגופנית המשוערה ע"פ החכמה העליונה. ד', אחר זה תבא התכונה המוסרית, שהיא מלאה חוקים מעיקים למבקשי חופש גמור בלא חשבון ודעת, היורד לסוף כל ענין, בין [מצד] חוקי תורת ד' הקשים לבעלי תכונות רעות ונפשות בלתי מיושבות, בין גם [מצד] חוקי השכל והיושר והדרך ארץ. אמנם בחפצם לפרע גדרות עולם, חתקומם כנגדם החברה האנושית המיושבת בהחלט, ויכנעו תחת עול של מאסר, עד שיכירו כי ראוי לחשוך את [ערך] החופש הבינוני, שהוא החופש הגמור והטובה האנושית השלמה. והחופש הקצוני מכיא בהכרח לשיעבוד הגמור ואסור מוחלט, כי הפרצה המוסרית המתלבשת בשם החופש, תדיח את מחזיקיה מדחי אל דחי, עד שיכבד עליהם כל חק מוסרי, ולא תהיה כל תקנה להם ולחברה האנושית מצדם, כ"א להכביר עליהם מאסרם שיהי עוצר בעד פעולתם הרעה, עד שיכירו מתוך חסרון המאסר את יקרת החופש הממוצע, הבא לכללות האדם רק ע"י מסורת מוסרית הוגנת, הבנויה ע"פ התורה השכל והדרך ארץ. ע"כ כלל בזה ארבעה הסוגים הללו הצריכים להודות: יורדי הים, שנתקו רגליהם מהמעמד הטבעי הכללי האנושי, הם יכירו מההפך כמה טובה היא

בו. אמר רב יהודה א"ר, ארבעה צריכין להודות, יורדי הים והולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מנלן, דכתיב "יורדי הים וגו'", הולכי מדבריות כו'. ההודאה הפנימית, הבאה מעומק הכרת הטובה לאל עליון, הטוב והמטיב האמיתי, תצא אל הפועל בטבע האנושי ע"י ידיעת ההפכים. כבר (העריך) [הארץ] החסיד בכוה"ל שער הבחינה¹, על סיבות המביאות את האדם שלא להרגיש כמה הוא חייב להכיר את טובת יוצרו ב"ה. ומיעוט החכמה מעכב את הגולת הצדק והחסד, וממעט את הוד דעת האלהים מלהתגלות בנפשות בני אדם לעודדם ולהשלימם. אמנם בידיעת החסרון יוכר ערך הטובה וחושפע ההשפעה המדעית מהיחידים שטעמו טעם העדר הסידור התמידי ורעתו, על כל הכלל כולו לעורר רוחו, בהכרת אשרו וטובתו. ההתאוננות האנושית שממעטת את פרי הכשרון, ומאפלת בעד זוהר אהבת ד' הטהורה מהתיק מטובה לבני אדם תחלק לארבעה ראשים: א' מצד הטבעיות הכללית, האדם שענינו לא תשבענה לא יאמר די למצבו הטבעי, לפעמים לא ימצא חן בעיניו מצבו ואסוריו הטבעיים שמכירם כעין חוקים מעיקים, ודמיונו יטעהו שהחופש האמיתי שהוא שואף [אליו], ראוי לו לציירו חפשי ג"כ מהחוקים הטבעיים של מצבו. האיש הנתעה הזה יקח מוסר, בהזדמנו לצאת ממצבו הטבעי ויראה מה רע ומר הוא, אז יבין כי האסור להחקים הטבעיים, שהוא טוב ד' וחסדו המלא עולם, הוא טובה גמורה, והוא החופש הגמור הראוי להיות חביב לכל אדם שלם בדיעותיו ותכונותיו. ב', אחרי ההתאוננות הטבעית תבא ההתאוננות המדינית. חוקי המדינה שהם בכללם לטובה ולאשר הכללי, יעיקו לב רבים החפצים בחופש קצוני. מובן הדבר שהדברים מוסבים כלפי החקים הנוסדים בצדק וכיושר, כדי לשכלל את הקיבוץ המדיני על אשיות חזקות וישרות. אמנם הרודף חופש בלא מצרים, בלא דעת עמוקה והכרה נכונה, יתקצף מהם ולא יכיר כי יד ד' עשתה זאת, המתנשא לכל לראש². השלטון המדיני חוכן מראש

ההשתעבדות לטבע הכללי, הבא מצד המקום הטבעי המיועד לאדם, היבשה המיוחדת ונוצרת לאדם למקומו הטבעי, ועד כמה ראוי להוקיר ההגבלה הטבעית הזאת, להכיר טובתה ולהודות עליה. הולכי מדבריות, הם טעמו המצב הרע של חסרון המדיניות, והם יעריכו בצדק כמה ראוי לאדם לשא בשמחה את עול המדיניות, ולהודות לדי' המקיס מלכין⁵ עבור זה על חסדו. מי שהי' חולה ונתרפא, יודיע חסד ד' על טובת הבריאות הטבעית לאדם הפרטי, והחקים הצריכים לשעבד את האדם לשמירת בריאותו לא יחשבו עוד לעול ולמשא, כ"א לחסד הראוי להודות עליו בלב טהור. ומי שהיה חבוש בבית האסורין ויצא, המה האנשים פורצי חקי המוסריות לפי

שרירות לבם הפרטי, יעילו להודיע לבני האדם את רעת השיעבוד והמאסר הגמור, למען ידעו כי כדאי ונכון לקבל בשמחה וטוב לב את עול החקים המוסריים והנימוסיים, שהם גורמים לאדם להנצל משיעבוד קיצוני, ויודו לדי' חסדו, על מסורת התורה והתקבלות הנימוסים, שהם גורמים לסיכוי עניני החברה האנושית על דרך המיצוע הראוי להיות נאהב מכל איש ישר ותמים דרך. וההודאה היוצאת מהיחידים תפעול על הרבים עד שבכלל האנושיות יחקימו המעמדים הנצרכים ותתרחב המוסריות, ויתרוממו הכחות הנפשיים לבקש את הצדק והטוב האמיתי. וכאשר העיר בזה ג"כ החסיד בחוה"ל שער הנ"ל⁶ ביחש הנימוסים המונחים (אל) [ע"פ] ההשגחה האלהית לטובת האדם, באופן מתאים אל הטובה העליונה והכוללת, שתוציא את פירותיה בכל ערכם באחרית הימים, טובת תוה"ק והופעתה.

והנה הסדר האמור בזה הוא לפי המערכה הטבעית, המקדמת את הכללים והסוגים העליונים לפרטים. ע"כ יורדי הים [שמכוונים] נגד המערכה הטבעית בכללה הם קודמים, ואחריהם הולכי מדבריות, נגד המערכה הקולטורית. ואחריהם מי שהי' חולה, נגד הגופני[ות] הפרטית, הכוללת המון בלתי מסתפקים בחקם מגסי השכל ג"כ שלא ידעו כלל משפט וערך [של] הנימוסיות וחקים התוריים, ואחריהם מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, נגד המוסריות. אמנם במקרא נסדרו תחילה הולכי מדבריות "תעו במדבר בשימון דרך", ואחריהם חבושים בביה"א "יושבי חשך וצלמות", אחריהם מי שהיה חולה ונתרפא "אילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו", ואחריהם "יורדי הים באניות". מפני שהתיקון המדיני הוא חובה להקדימו⁷, שהוא הכולל את האפשרות לבא ליתר התיקונים, והוא קודם במעשה, ואחריו התיקון המוסרי הכללי, ואז תגיע היכולת להגיע להטבה הגופנית, שכשעניני כנ"א מתוקנים הם בכלל (המדיניים והמוסריים) [המדיניות והמוסריות], ימצאו אז הגופות את תכונתם הראויה להם כאמץ ובריאות, ואז ממילא יחדלו התואנות

מהמצב הטבעי הכללי, כי ימצאו הכל יפה ומתוקן. "ושמתי פקודתך שלום ונוגשיך צדקה. לא ישמע עוד חמס בארצך, שר ושבר בגבולך, וקראת ישועה חומתך ושעריך תהלה"⁸.

והנה יורדי הים והולכי מדבריות, הידיעות הנוספות להם ע"י המסע מעשרות את דעתם ומרוממות רוחם, שבבאם לכלל ישוב יחושו טובה מעצם הנדידה. אמנם חולים וחבושים בבית האסורים, הטובה העיקרית היא מעמדם שיחושו בטובתם כשיתרפאו ויצאו לחפשי. ע"כ אמר רק באחרונים "ונתרפא", "ויצא". [וב] ירידת הים והליכת המדבר, שעכ"פ תבא (ע"י) [עיי"ן] טובה כללית לבני אדם, מסחר הימים והארצות הרחוקות, הדבר מיוחס לכתות שלימות של אנשים תופשי מקום בהתרבות האנושית, לשון רבים "יורדי הים" ו"הולכי מדבריות". לא כן החולים והחבושים, שהמה נגועים פרטיים בתלישות הגוף או הגפש, שהטובה אל הכלל תבא על ידם רק בדרך מסוכנת מהרחקת שאר בני אדם ללכת בדרכיהם. ע"כ אין להם המשכת כחה ומפלגה, כ"א שם יחידים: "מי שהי' חולה" ו"מי שהיה חבוש בביה"א ויצא".